

Značajne aktivnosti

11. sjednica Odbora Udruženja metalske i elektro industrije FBiH održana je 30. septembra. Na Sjednici je, između ostalog, razmatran IV izvještaj Ekspertnog tima o implementaciji Strateških pravaca razvoja MEI (juni - septembar 2004.); Prijedlog zakona o potpori privrednim društvima pri uvođenju i razvoju savremenih tehnologija i proizvoda; Prijedlog stimulativnih mjera za poticaj izvoza; Nužnost reformi u obrazovanju u BiH i Sažetak aktivnosti Ekspertnog tima na implementaciji Strateškog razvoja MEI u posljednjoj godini

Projekat organiziranja Udruženja za razvoj okolinskog upravljanja P/GKFBiH bi omogućio okupljanje preduzeća oko ekoproblematike, koji bi bio partner Vladi u sačinjavanju politike okolinskog upravljanja. Za MEI je ovo bitan segment, s obzirom na namjere Evropske unije da do 2008. godine u BiH uspostavi "okolinski odgovorno tržište". Ono istovremeno treba biti i servis članicama svih udruženja Komore, pri pripremama za dobijanje okolinskih dozvola.

Ukazano je na nužnost reformi u obrazovanju BiH, u smislu razvijanja novih usmjerenja u srednjem i visokom obrazovanju, u skladu sa zahtjevima tržišta metalske i elektroindustrije, orijentaciju obrazovnih ustanova ka tržištu rada i potrebama ove i srodnih grana uz unapređenje informatičke pismenosti, tehničke kulture i znanja stranih jezika.

Ponovljen je zahtjev da se carinskom tarifom zaštiti ono što se proizvodi u zemlji, odnosno potrebno je smanjiti carinske stope na sirovine i repromaterijale koji se ne proizvode u BiH, smanjiti carinsku stopu na proizvodnu opremu, mašine, uređaje i rezervne dijelove koji se ne proizvode u BiH, te zadržati ili povećati carine na proizvode koji se u dovoljnoj mjeri proizvode u BiH.

Predstavnici pojedinih privrednih subjekata (Aluminij - Mostar, BH Steel Željezara - Zenica i RKG Bihać) su govorili o aktuelnom stanju u svojim preduzećima i razvojnim planovima.

Odbor je zaključio da će svoje naredne sjednice održati u Aluminiju Mostar, a potom u BH Steel Željezari Zenica, nakon puštanja u rad elektrolučne peći.

Svi članovi ekspertne grupe za implementaciju Strateških pravaca razvoja UMEI su iznijeli svoje viđenje daljih aktivnosti na provedbi Strategije, te dali informacije o segmentima aktivnosti za koje su bili zaduženi, kao što je: Razvojna banka FBiH, inicijativa za priključenje u programe EU REDA, aktivnosti na izmjeni Tarifnih stavova i slično.

Izneseni su i prijedlozi o potrebi osmišljavanja "tehnologije djelovanja" Komore prema Vladi i institucijama, kako bi prijedlozi i sugestije Komore naišli na bolje razumijevanje.

Zaključeno je da će u slijedećem periodu OUMEI pratiti mogućnost realizacije Strategije, u skladu sa finansijskim mogućnostima Komore, kao i spremnosti pojedinih institucija da pomognu projekt.

Zadužuje se Davor Markota da, u suradnji sa predsjednicima Sekcija, organizira dodatne aktivnosti za klastere, kako bi se stvorila neophodna podloga za uključivanje u Projekat koji potmaže SEED u BH Steel Željezara Zenica.

Zaključeno je da se Uredu PRSP dostavi Sažetak aktivnosti na implementaciji Strategije MEI za septembar 2003. do septembra 2004. godine, budući da je projekt "Strateški pravci razvoja metalne i elektroindustrije u FBiH", uključen u Projekt PRSP.

Odbor traži od predsjednika i dopredsjednika P/GKFBiH da se kod Vlade FBiH založe za realizaciju zahtjeva OUMEI, kao što je promjena carinske tarife, potpora implementaciji Strategije i standardizaciji privrednih subjekata i drugo.

Odbor je jednoglasno usvojio Sažetak aktivnosti na implementaciji strategije MEI za septembar 2003. do septembra 2004. godine i zaključke koji čine sastavni dio ovog Zapisnika.

Odbor je konstatovao da je Ekspertni tim za implementaciju Strateških pravaca dobro radio u proteklih godinu, te da je realizaciju njihovih aktivnosti usporio nedostatak finansijskih sredstava.

Predsjednik Odbora je napomenuo izmirenje obaveza članica prema Komori kako u finansijskom tako i u formalno-pravnom smislu.

Članovima Odbora je dostavljena kopija Prijedloga zakona o carinskoj politici BiH koji je u proceduri, kako bi eventualne primjedbe dostavili Parlamentarnoj skupštini BiH, direktno ili preko Komore.

Mr Nafija ŠEHIC - MUŠIĆ

Shodno Pravilima o organizovanju i radu Udruženja metalske i elektro industrije FBiH, pri P/GKFBiH (članovi: 22, 41, 42, 43 i 44), kao i prijedlogu Ekspertnog tima za implementaciju SPRMEI, na 11. sjednici Odbora Udruženja MEI, održanoj 30. 09. 2004. godine, doneseni su slijedeći

ZAKLJUČCI

Prihvata se Izvještaj Ekspertnog tima za implementaciju SPRMEI, za period juni - septembar 2004. godine, uz konstataciju da su planirane aktivnosti, u dobroj mjeri realizirane i inicirane zahvaljujući članovima ET, Odbora UMEI, te stručnih radnika i rukovodstva P/GKFBiH.

1. Predložene mjere za poticaj izvoza, kao i Prijedlog zakona o potpori privrednim društvima pri uvođenju i razvoju savremenih tehnologija i proizvoda, inicijalne materijale, koji su priloženi u Izvještaju, treba uputiti na adrese institucija u čijoj je nadležnosti njihovo rješavanje.

2. Predloženi materijal "Nužnost reforme u obrazovanju BiH" upućuje se, preko predsjednika i dopredsjednika Komore, na razmatranje UO P/GKFBiH, uz preporuku da se zauzme stav Komore i, eventualno, uputi meritornim institucijama.

3. Aktivnosti na implementaciji SPRMEI u narednoj godini uslovljeni su finansijskim sredstvima, a odvijaće se po prioritetima (ukoliko se obezbijede sredstva), kako slijedi:

* OKOLINSKO UPRAVLJANJE (organiziranje Udruženja za razvoj okolinskog upravljanja i pokretanje programa povećanja energetske efikasnosti u metaloprerađivačkoj industriji),

* CERTIFICIRANJE (Prijedlog realizacije Programa u Prilogu),

* KLASITERI,

* PUBLIKACIJA MEI,

Ukoliko se obezbijede potrebna sredstava, Odbor će se izjasniti naknadno, te odrediti tim i operativni program za realizaciju, po svakom prioritetu.

Predsjednik

OUMEI

Ramo BUDEVAC

11. sjednica Odbora Uduženja MEI

Prijedlog stimulativnih mjera za poticaj izvoza na nivou FBiH

U sklopu provođenja Strateških pravaca razvoja metalne i elektroindustrije definisane su mjere koje bi stimulativno djelovale na povećanje izvoza, na preorijentaciju ka izvoznim poslovima, te uticale na konkurentnost domaćih firmi na inotržištima. Materijal je razmatran na 11. sjednici Odbora Uduženja MEI, održanoj 30. septembra

Odbor je podržao Prijedlog stručne grupe na čelu sa Azrom Čolić, kroz mjere:

1. Regresiranje kamate;
2. Obezbjedivanje kreditnih sredstava preko (razvojne) banke FBiH sa povoljnijom kamatnom stopom u odnosu na onu koju primjenjuju poslovne banke;
3. Osiguranje naplate izvoznih poslova od inokupca;
4. Subvencioniranje troškova električne energije za izvoznike;
5. Pojednostavljanje carinskog postupka kod uvoza radi izvoza.

Regresiranje kamata na kredite kojima se finansiraju izvozni poslovi iz sredstava budžeta, o čemu bi se donio poseban zakon, jeste jedna od mjera koja bi dala direktne i brze efekte.

Program regresiranja kamata

Program regresiranja kamata bi obuhvatio kompanije koje realizuju:

- povremene ili kontinuirane izvozne poslove sa učešćem izvoza proizvoda ili usluga u ukupnom programu kompanije manjim od 50 odsto u prethodnom obračunskom periodu,

- izvozne poslove sa učešćem izvoza proizvoda ili usluga u ukupnom programu kompanije većim od 50 odsto u prethodnom obračunskom periodu,

- investiciju u cilju kvalifikovanja, odnosno osposobljavanja za izvozne poslove, retroaktivno. Ovo bi bilo značajno za kompanije koje ulažu vanredne napore da svoje kapacitete prilagode zaht

jevima potencijalnih kupaca, kako bi im se dijelom kompenzirali troškovi ulaganja.

Mehanizam obračuna i kriteriji

Regresiranje kamata se vrši polugodišnje/godišnje, na osnovu dostavljenih dokaza o:

- izvršenom i naplaćenom izvozu,
- procentu naplaćenih prihoda ostvarenih po osnovu izvoza u ukupnom prihodu za obračunski period,
- realiziranoj investiciji koja je rezultirala izvoznim poslovima koji su u toku,
- namjeni kreditnih sredstava, tj. kreditu korištenom za finansiranje izvoza/investicije,
- plaćenju kamati na korištene kredite.

Regres kamate se obračunava po kriteriju:

A) učešća u dijelu troška kamate (npr. od dva do pet odsto na iznos korištene glavnice kredita), bez obzira na to po kojoj kamati je kompanija koristila kreditna sredstva;

B) za one kredite po kojima je kamata obračunata npr. od šest do 10 odsto (npr. od dva do pet odsto na iznos korištene glavnice kredita).

S obzirom na kompleksnost problematike izvoznih poslova i ogromnu konkurenciju sa kojom se kompanije suočavaju, prvi način, tj. učešće u trošku kamate bez obzira na to po kojoj kamatnoj stopi je kompanija koristila kreditna sredstva jeste prikladniji i nediskriminirajući.

Zaključeno je da se razmatrani materijal, u formi prijedloga, uputi meritornim institucijama.

Mr Nafija ŠEHIĆ - MUŠIĆ

Odbor Udruženja metalske i elektro industrije FBiH

IV izvještaj Ekspertnog tima za implementaciju Strateških pravaca razvoja MEI

(juni - septembar 2004. godine)

1. Okolinsko upravljanje

Shodno Strategiji razvoja MEI, Stručni tim sačinio je Inicijalni materijal o programskim aktivnostima iz oblasti Okolinskog upravljanja, te dostavio Upravnom odboru P/GKFBiH na razmatranje i usvajanje

1.1. Projekat organiziranja Udruženja za razvoj okolinskog upravljanja P/GKFBiH

Udruženje treba da predstavlja mjesto okupljanja i zajedničkog rada uz podršku Komore na uvođenju okolinske komponente u upravljanje preduzećima.

Ciljevi Projekta su:

Cilj 1: Okupljanje dobrih preduzeća oko ekoproblematike,

Cilj 2: Razvoj i implementacija zajedničkih projekata,

Cilj 3: Pružanje savjetodavnih usluga sa područja okoline (tehnologije, menadžment, udovoljavanje zakonodavstvu...) i

Cilj 4: Razvoj mreže konsalting usluga - centara izvrsnosti, koja treba da preraste u virtualnu akreditovanu laboratoriju.

Evropska unija ima cilj da do 2008. godine u BiH uspostavi „okolinski odgovorno tržište” i da kroz tu akciju pomogne razvoj dobrih preduzeća. Stoga je cilj Projekta:

- * povezivanje dobrih preduzeća,
- * zajedničko širenje okolinskih znanja,
- * uključivanje u međunarodne projekte,
- * porast imidža firmi, kao i
- * povećanje profita zahvaljujući uključivanju okolinske komponente u razvoj.

Preduzeća uključena u projekt bi imala najveći benefit što bi dijelila troškove nabavke literature,

pretraživanja izvora informacija, te predlagala politiku prema okolini, koju bi vodila Komora.

Kroz pružanje savjetodavnih usluga sa područja okoline, posebno preko informacija na referalnom nivou, utvrdiće se koje su konsalting firme, stručne i naučne institucije *centri izvrsnosti* u državi/Federaciji BiH za pojedine oblasti ili pitanja. Kroz angažovanje tih organizacija one će se dalje razvijati na tim oblastima (gdje su najbolje u državi), sve do statusa kada će se moći akreditovati, ili na drugi način postići povjerenje korisnika. Povezivanjem dijelova tih institucija stvorice se virtualna akreditovana laboratorija u BiH, bez čega nema značajnog izvoza naših proizvoda.

Podršku navedenim aktivnostima dao je Stručni tim Projekta CARDS 2002 i REC - Ured u Sarajevu.

O navedenim materijalima treba da se izjasni UO P/GKFBiH, kako bi se konkretno pristupilo realizaciji.

1.2. Promocija

Projekat „Podrška izgradnji kapaciteta u oblasti upravljanja okolišem u BiH”, te Plava knjiga „Okolina u strategijama razvoja - Vodič za menadžere”, svečano su promovisani 14. jula, u prostorijama P/GKFBiH.

Prezentaciji je, između ostalih, prisustvovao i prvi zamjenik visokog predstavnika Donald Hays, koji je, u svom obraćanju, dao podršku provedbi ovog projekta. Uz promociju projekta potpisan je i **Memorandum o razumijevanju između Komore i Stručnog tima Projekta CARDS 2002.**

Plava knjiga, čiji su suizdavači P/GKFBiH i CETEOR, namijenjena je privrednicima, vladama i svima onima koji žele uključiti okolinsku komponentu u sve aspekte razvoja.

2. Standardizacija privrednih subjekata MEI

Za realizaciju projekta uvođenja standarda sistema kvaliteta u privredne subjekte - članice MEI, Ministarstvo energije, rudarstva i industrije FBiH predložilo je Vladi FBiH da odobri određena finansijska sredstva za potporu našem projektu. Ovih dana očekujemo odgovor i, u slučaju pozitivnog stava, može se pristupiti realizaciji projekta.

Ranije smo informisali o potpisivanju pisma namjere o saradnji P/GKFBiH sa renomiranom slovenačkom kompanijom TÜV BAYERN SAVA iz Ljubljane, radi davanja certifikacijskih usluga.

U nastavku saradnje obavljani su kontakti u cilju definisanja daljnjih aktivnosti na realizaciji projekta.

Kao rezultat tih dogovora, u prilogu ovog izvještaja, predstavljen je Prijedlog koncepta izgradnje sistema upravljanja kvalitetom, okolinom, procesom, proizvodom u metalnom kompleksu FBiH prema zahtjevima standarda ISO 9000, ISO 14000, TS 16949 I EN - 729, DIN 18800.

Navedeni dokument je, uglavnom, prihvatljiv, jer definiše faze po kojima će se odvijati kompletne aktivnosti:

I faza: Grupisanje firmi prema zahtjevima sistema, odnosno standarda,

II faza: Dogovor sa grupisanim firmama oko pokretanja koncepta,

III faza: Edukacija prema zahtjevima standarda,

IV faza: Izgradnja sistema po firmama,

V faza: Školovanje internih auditora,

VI faza: Pretcertifikacijski i certifikacijski audit.

U toku su komunikacije i razgovori sa konsultantskim kućama.

Dakle, za start realizacije projekta standardizacije privrednih subjekata MEI potrebno je:

* obezbjeđenje finansijskih sredstva od Vlade FBiH i

* odabir konsultantske kuće.

3. Mjere za poticaj izvoza

Stručni tim je ponudio Prijedlog mjera za poticaj izvoza, koje se odnose na:

* Izmjenu Zakona o carinskoj tarifi,

* Brže certificiranje privrednih subjekata MEI,

* Smanjenje poreza na dobit,

* Organizirano učešće na sajmovima u inostranstvu,

* Uspostavu predstavništava bh. privrede.

Pomenuti prijedlozi su u Prilogu ovog Izvještaja i bit će potrebno da se Odbor izjasni o njima.

4. Prijedlog zakona o potpori privrednim društvima pri uvođenju i razvoju savremenih tehnologija i proizvoda

Ovaj Prijedlog zakona sačinjen je u formi inicijalnog materijala, kao dodatna stimulatívna mjera u privređivanju i priložen je ovom Izvještaju, kako bi se članovi Odbora izjasnili o tome.

5. Klasteri

Na inicijativu Ekspertnog tima za implementaciju SPRMEI, Odbor je donio Odluku o formiranju šest sekcija:

* Livarski proizvodi,

* Procesna oprema i montažerski poslovi,

* Žica i proizvodi od žice,

* Auto-dijelovi i komponente,

* Kućanski aparati,

* Električni uređaji.

Sekcije su formirane, između ostalog, s ciljem da ovaj vid interesnog okupljanja bude početak promocije klastera, kao savremene forme organizovanja.

6. Prijedlog reformi u obrazovanju BiH

Shodno tački 4. u okviru poglavlja 5 (Katalizatori razvoja - reformirane škole i fakulteti), predstavljen je materijal **Nužnost reforme u obrazovanju BiH**, koji je sastavni dio ovog izvještaja.

Brži i efikasniji rast metalske i elektroindustrije i drugih industrijskih grana zahtijeva preduzimanje neophodnih aktivnosti i preporuka u reformi obrazovanja:

* Razvijanje novih usmjerenja u srednjem i visokom obrazovanju u skladu sa zahtjevima tržišta metalne i elektroindustrije, odnosno cijele privrede.

* Orijentacija obrazovnih ustanova ka tržištu rada, odnosno potrebama metalske i elektroindustrije.

* Povezivanje naučnoistraživačkih institucija sa metalnom i elektroindustrijom.

* Uspostavljanje saradnje između privrede i obrazovnih institucija i zavoda za zapošljavanje koji se bavi ispitivanjem potreba tržišta rada.

* Uspostavljanje skladnosti između znanja koje obrazovanje nudi i potreba metalske i elektroindustrije.

* Promovisanje praktične obuke učenika i studenata, tokom školovanja i studiranja, u metalnoj i elektroindustriji.

* Promovisanje neformalnog obrazovanja stručnim kursovima, programa brze obuke za potrebe metalske i elektroindustrije.

* Uključivanje fondova i privrednih subjekata u stipendiranje stručnog obrazovanja i obuke studenata, kao i učenika u srednjim školama.

* Promovisanje politike učenja tokom cijelog života - permanentno obrazovanje kadrova.

* Unaprijediti informatičku pismenost i tehničku kulturu.

* Unaprijediti znanje stranih jezika.

Sažetak aktivnosti na implementaciji Strategije MEI za period septembar 2003. do septembra 2004. godine

A Zbirne aktivnosti

U protekloj godini rada na implementaciji Strategije MEI pokrenuto je niz aktivnosti. Značajnije su:

* Strategija MEI je dobila visoku podršku u široj javnoj raspravi;

* Strategija MEI je uvrštena u dokument PRSP - Strategiju na državnom nivou;

* Sačinjen je i prosljeđen Vladi FBiH Prijedlog zakona o razvojnoj banci;

* Usaglašen Prijedlog izmjena i dopuna zakona carinske tarife, shodno zahtjevima privrednika MEI, te prosljeđen Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa;

* Aktivno učešće u kreiranju prijedloga cijena

energije i energenata kroz izradu Prijedloga novog tarifnog sistema;

* Zapažene aktivnosti u oblasti okolinskog upravljanja;

* U nekoliko navrata razmatran je Izvještaj i raspravljalo se o stepenu izvršene privatizacije u Sektoru MEI;

* Pokrenuto je sistemsko rješavanje certificiranja privrednih subjekata MEI;

* Sačinjen je materijal - Prijedlog nužnih reformi u obrazovanju;

* Iniciran i podržan prijedlog organiziranja Međunarodnog sajma metala - ZEPS Intermetal;

* Pokrenuto je pitanje organiziranja privrednih subjekata u savremenije oblike - klastere;

* Pokrenut je niz inicijativa za poboljšanje poslovnog ambijenta, (Oslobađanje od obaveza polaganja garancije za plaćanje carine);

* Izmjena i dopuna Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga, (Reprogramiranje duga po osnovu javnih prihoda i slično);

* Obavljeno je niz kontakata sa privrednim subjektima, predstavnicima vladinih, nevladinih i međunarodnih institucija;

* Sektor MEI je dobio zaslužno mjesto u sredstvima javnog informisanja.

Navedene aktivnosti detaljno su obrazložene u kvartalnim izvještajima, koji su permanentno dostavljani i članovima Odbora i organima Komore, a čine i sastavni dio ovog Izvještaja.

B Poteškoće u implementaciji

* Institucije sistema, uključujući Vladu FBiH, nisu imale dovoljno razumijevanja kada je riječ o nekim bitnim pitanjima kao što su carinska tarifa i slično.

* Sredstva koja su odobrena od resornog ministarstva i Vlade, a odnose se na pomoć u Implementaciji SPRMEI, kao i certificiranje, do danas nisu operativna, zbog čega su daljnje aktivnosti zaustavljene.

* Nisu učinjeni značajni pomoci na organiziranom postprivatizacijskom restrukturiranju preduzeća, iako su ostvareni kontakti sa međunarodnim odjelom za razvoj DFID i Implementing partnerom IMC Consulting.

* Nisu učinjeni pomoci u izradi Prospektnog materijala za MEI.

Mr Nafija ŠEHIĆ - MUŠIĆ

Okolinsko upravljanje

U prošlom broju Glasnika - broj 24, predstavljene su aktivnosti P/GKFBiH na uvođenju okolinske komponente u intenzivniji rad Komore. Razmatrajući navedenu problematiku, UO Komore, na svojoj 12. sjednici, održanoj 08. oktobra ove godine, donio je:

ODLUKU

o organiziranju UDRUŽENJA ZA RAZVOJ OKOLINSKOG UPRAVLJANJA (UROU) P/GKFBiH

I

Udruženje za razvoj okolinskog upravljanja (UROU) predstavlja mjesto okupljanja i zajedničkog rada privrednih subjekata, zainteresiranih za uvođenje okolinske komponente u upravljanje, uz podršku P/GKFBiH.

II

Ciljevi:

Cilj 1: Okupljanje preduzeća oko "eko" problematike, kako bi se kroz zajednički rad omogućilo da se aktivnost odvija sa nižim troškovima uz veću efikasnost,

Cilj 2: Razvoj i implementacija zajedničkih projekata,

Cilj 3: Pružanje savjetodavnih usluga sa područja okoline (tehnologije, menadžment, udovoljavanju zakonodavstvu...),

Cilj 4: Razvoj mreže konsalting usluga - centara izvrsnosti, koji treba da prerastu u virtualnu akreditovanu laboratoriju.

III

Programske aktivnosti:

1. Okolinske dozvole
2. Projekat energetske efikasnosti prerađivačke industrije
3. Sektor reciklaže
4. Saradnja sa CARDS projektima
5. Certificiranje ISO 14000
6. Uspostava baze podataka o certificiranim laboratorijama, ustanovama i sl.
7. Promocija aktivnosti

IV

Članstvo u Udruženju je slobodno.

Članovi Udruženja su:

- privredne organizacije,
- nevladine organizacije,
- međunarodne organizacije i dr.

Članovi Eko-kluba plaćaju godišnju članarinu Klubu (Komori).

V

Članovi Udruženja:

- dobivaju plaketu koja pokazuje članstvo Eko-klubu Komore,
- imaju pravo na besplatne savjetodavne usluge na opštem i referalnom nivou i korištenje informacionog okolinskog centra,
- dobivaju obavještenja o skupovima, seminarima,
- imaju popust na izdanja i skupove koje organizuju firme koje pružaju stručnu podršku Projektu.

VI

Stručnu podršku Udruženju pružaju:

- * stručne službe Komore,
- * odabrana konsalting firma i
- * druge organizacije koje će se naknadno pridružiti.

VII

Udruženje se finansira iz članskih uloga članova kluba.

Nakon uspostave Udruženja, treba raditi na obezbjeđenju dodatnih sredstava iz drugih izvora.

Preduzeća i druge organizacije - članovi Udruženja, će plaćati godišnju članarinu, čija će se visina utvrditi normativnim aktima Udruženja.

Preduzeća će, putem svojih predstavnika, upravljati radom Udruženja.

VIII

Organizaciono ustrojstvo, rad Udruženja, kao i realizacija pojedinačnih ciljeva, urediće se normativnim aktima Udruženja.

IX

Za realizaciju Odluke zadužuju se stručne službe Komore.

IX

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Stabilnost elektroenergetskog sistema

Rekonekcija EES

Nakon više od 12 godina, 10. oktobra 2004., uspješno je obavljeno ponovno povezivanje (rekonekcija) elektroenergetskog sistema jugoistočne Evrope (Grčka, Bugarska, Rumunija, SCG, Makedonija i dio BiH) sa preostalim dijelom kontinentalne Evrope u cjelinu

Povezivanje tih dvaju UCTE zona (UCTE - Međunarodna organizacija za koordinaciju prenosa električne energije) je obavljeno prvo na naponskom nivou 400 kV, poslije 220 i 110 kV dalekovodima. Ovom rekonekcijom čitava kontinentalna Evropa je postala jedno sinhrono elektroenergetsko područje koje pokriva blizu 500 miliona stanovnika u 22 države. Ukupna potrošnja ovoga elektroenergetskog područja je 23.000 TWh, što ovaj sistem svrstava među dva najveća u svijetu. BiH je mali dio ovog elektroenergetskog sistema, čija se proizvodnja kreće na nivou 11 do 12 TWh godišnje. BiH ima bilansne viškove električne energije u odnosu na zemlje u okruženju. Zato je ovo značajan korak za BiH, pogotovu imajući u vidu da će se plasman tih viškova električne energije odvijati puno lakše, jer su transportni pravci osposobljeni i uvezani u cjelinu. Šteta je što se to nije desilo prije dvije do tri godine. Veliki potrošači poput Aluminijuma

Mostar, BH Steel Željezara Zenica, Elektrobosna Jajce će moći slobodno kupovati električnu energiju na tržištu. Ova rekonekcija će povećati stabilnost i sigurnost snabdijevanja potrošača u čitavom regionu. BiH ovim dobija šanse da postane tranzitna zemlja preko koje će se transportovati značajne količine električne energije najbližim putevima, što stvara dobre mogućnost zarade za buduću prenosnu kompaniju koja je u fazi formiranja. Zakonom o prenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH iz 2002. godine, te Zakonom o utemeljenju kompanije za prenos električne energije u BiH i Zakonom o utemeljenju nezavisnog operatora sistema za prenosni sistem u BiH, donesenim sredinom ove godine, stvaraju se preduslovi za početak restrukturiranja kompletnog elektroenergetskog sektora u BiH, u skladu sa EU Direktivama 96/92 koje zahtijevaju razdvajanje djelatnosti prenosa, proizvodnje i distribucije električne energije. Ove djelatnosti moraju pravno i finansijski biti razdvojene, ali ne i vlasnički. Što prije se mora definisati tzv. kvalifikovani kupac, koji treba imati određenu godišnju potrošnju električne energije, slobodan pristup mreži i može slobodno birati od koga će kupovati električnu energiju. Cilj je postepeno otvoriti tržište električnom energijom ne samo po količini (od sadašnjih 28 odsto, odnosno 33 odsto u 2006. godini, kako je predviđeno EU Direktivama) već i po većem broju potrošača. Sadašnji prijedlog da taj prag za kvalifikovanog kupca bude 40 GWh godišnje je previsok, i trebao bi biti barem upola manji sa tendencijom da za godinu do dvije padne ispod 10 GWh. U tom pogledu potrebno je provesti hitne reforme postojećih regulatornih komisija za električnu energiju i to njihovim objedinjavanjem u jednu agenciju, pa čak s tendencijom da to bude jedna regulatorna agencija za energiju na nivou BiH. Slijedom ovoga desiće se postepeno otvaranje tržišta električnom energijom, odnosno njegova postepena liberalizacija, čime se stvara ambijent da se može prodavati, odnosno kupovati električna energija bez obzira na porijeklo i razdaljinu. Električna energija će postati roba, u pravom smislu riječi, jer će vladati bezpoštedna konkurencija ponude i potražnje. Cijena i rokovi isporuke će biti osnovno mjerilo prilikom trgovine električnom energijom. Naše prednosti su što Hrvatska i Crna Gora, a donekle i Srbija imaju bilansne manjkove električne energije, tako da uz ovako uvezan sistem BiH u svojoj blizini ima potencijalne potrošače. Ova rekonekcija će, u svakom slučaju, povećati stabilnost sistema i omogućiti razvoj elektroenergetskog tržišta i tehničke pretpostavke za liberalizaciju u čitavom regionu. Iako mali potrošač, BiH je ovom rekonekcijom dobila najviše.

Mr Zijad BAJRAMOVIĆ

Šumarstvo i drvna industrija

Kako prevazići probleme?

Na sastanku Grupacije šumarstva i prerade drveta P/GKFBiH dogovorene su osnovne teze za prevazi-
laženje nagomilanih problema u šumarstvu i drvnoj
industriji:

1. Zalažemo se za razvoj drvne industrije, koja ima
za cilj visoki stepen finalizacije izvozno orentiranih
proizvoda temeljenih na domaćem znanju.

2. Potpuna primjena Zakona o šumama na
području FBiH.

3. Potrebno je uskladiti osnovne ciljeve razvoja
šumarstva i drvne industrije u zajedničkoj strategiji
razvoja, kao i pokretanje proizvodnje celuloze, tvor-
nice iverice i mediapan ploča.

4. Raditi na izradi novog modela prodaje drvnih
sortimenata, koji će uz tržišne elemente sadržavati i
poticajne mjere za izvoz finalnih proizvoda od drva.
Time će osigurati sigurnost razvoja finalne proizvod-
nje.

5. Kako su šumarstvo i drvna industrija partneri
dijelom istih, a dijelom suprotnih interesa potrebno je
uvesti obaveze ugovornog odnosa o primjeni normi
za trupce koje uz ostale klauzule trebaju sadržavati i
način kontrole kao i način plaćanja sirovine.

6. Gospodarenje šumama mora biti jedinstveno za
sve subjekte koji gospodare šumama.

7. Certificiranje šumarstva je interes i drvne indus-
trije i šumarstva.

8. Predlaže se izrada studije o korištenju biomase i
drvnog ostatka s ciljem njihovog boljeg korištenja
(P/GKFBiH u suradnji sa Mašinskim fakultetom u
Sarajevu i IGT Sarajevo).

9. Na Grupaciji utvrditi minimalno prihvatljive
prodajne cijene za drvene sortimente u izvozu.

10. Potrebno je uključiti se u novi sistem školo-
vanja kadrova i osnovati centre za obuku, razvijati
tehnološko-inovacijske parkove, posebno dizajn cen-
tre; (P/GKFBiH u suradnji sa Akademijom likovnih
umjetnosti, Odsjek za industrijski dizajn i GTZ).

11. Smatramo da restrukturiranje drvne industrije
i šumarstva treba ubrzati s ciljem stvaranja pret-
postavki za organiziranje u industrijske cjeline (dis-
trikte) ili cluster: (P/GKFBiH u suradnji sa USAID-
om).

12. Veliko je nezadovoljstvo stanjem i strukturom
uvoza i izvoza proizvoda od drva.

13. Vlada FBiH treba da pomogne sa svojim mjera-
ma u stvaranju boljeg ambijenta za poslovanje.

14. Potrebno prezentiranje potencijala drvne
industrije i šumarstva u drugim zemljama.

Smatramo da bi stvaranje nove koncepcije
privrednog razvoja drvne industrije, sa navedenim
pretpostavkama, bila osnova za rješavanje raznovrsnih
nagomilanih problema i strukturne neusklađenosti u
šumarstvu i drvnoj industriji u BiH.

Š. ALIMANOVIĆ

Zavod za statistiku FBiH

Smanjena proizvodnja šumskih sortimenata

Proizvodnja šumskih sortimenata za osam
mjeseci ove godine u odnosu na isti period
lani manja je za 2.000 kubnih metara ili 1,5
odsto. Prema podacima Zavoda za statistiku
FBiH, proizvodnja sortimenata od četinara
manja je za 52.000 kubnih metara, što je 6,5
odsto, dok je proizvodnja sortimenata od
lišćara veća za 31.000 kubnih metara ili 4,5
odsto.

Prodaja šumskih sortimenata u ovom peri-
odu u odnosu na isti period prošle godine
manja je za 71.000 kubnih metara ili 4,8 odsto.
Prodaja sortimenata od četinara je manja za
86.000 kubnih metara ili za 11,2 odsto, dok je
prodaja sortimenata od lišćara veća za 15.000
kubnih metara ili 2,1 odsto. (Poslovne novosti)

Alarmantno upozorenje stručnjaka Šumarskog fakulteta u Sarajevu

Šumama jele prijeti nestanak

Šumama jele u BiH prijeti potpuno izumi-
ranje zbog bolesti potkornjaka kojom je samo u
Unsko-sanskom kantonu zaraženo 30.000 m³
šume. Ovaj alarmantni podatak iznijeli su
stručnjaci Šumarskog fakulteta u Sarajevu na
Drugom međunarodnom simpozijumu poljo-
privrede, veterinarstva, šumarstva i biotehnologi-
je u Bihacu.

Ukoliko nadležne državne i kantonalne
strukture ne poduzmu korake na rješavanju
ovog problema, u relativno kratkom periodu
BiH bi mogla ostati bez jedne od najznačajnijih
šumskih vrsta. Naročito je teška situacija u USK,
ali ista opasnost prijeti i igmanskim šumama
koje su zaražene ovom vrstom insekta. Ovaj
posao sanacije zaraženih šuma je skup i zahtijeva
edukaciju kadra o načinu sanacije.

(preuzeto iz Dnevnog avaza)

Još jedan uspjeh proizvođača namještaja iz BiH

Dallas BH Sarajevo dobio zlatnu medalju na "Ambienti"

Na 31. međunarodnom sajmu namještaja, unutaršnjeg uređenja i prateće industrije "Ambienta 2004.", Dallas BH Sarajevo dobio je zlatnu medalju za kvalitet i dizajn za kožnu garnituru President.

Na sajmu u Zagrebu, od 13. do 17. oktobra, predstavilo se 11 izlagača iz BiH.

Za industriju namještaja i drvoprerađivačku industriju "Ambienta" predstavlja jedan od najvažnijih poslovnih događaja godine. Tokom 30 godina održavanja postao je vodeći sajam u ovom dijelu Evrope i važno mjesto susreta cjelokupne ponude i potražnje - proizvođača i trgovaca namještajem, te susreta poslovnih ljudi, stručnjaka i medija.

Na "Ambijenti 2004." svoje mogućnosti predstavili su Enterijer Kotorско - Doboj a.d., Fabrika namještaja Dallas BH Sarajevo, Hazarton d.o.o. preduzeća za izradu stilskog namještaja Sarajevo, HMM d.o.o. Gradačac, Kontinental d.o.o. proizvodnja građevne stolarije Kiseljak, Konjuh d.d. za proizvodnju i promet namještaja Živinice, MC Milan d.o.o. Banja Luka, Nova forma d.o.o. Šamac, Sabix d.o.o. Fabrika namještaja Hadžići, Ukus d.d. industrija namještaja Tešanj i Vrbas a.d. Banja Luka, Malagić Živinice i Fagus iz Kotor-Varoši.

Ugledni stručnjaci i naučnici na "Ambienti 2004." prenijeli su svoja iskustva i znanja učesnicima stručnih skupova koje su i ove godine organizirali Zagrebački velesajam i Šumarski fakultet - Zavod za istraživanja u drvenoj industriji.

Održan je stručni skup na kome se raspravljalo o strukturnim promjenama u šumarstvu i drvenoj industriji u Hrvatskoj, te međunarodno savjetovanje o trendovima u oblikovanju, konstruiranju i tehnologiji proizvoda od drveta.

Š. A.

Zlatna ruža ZEPS-a

Preduzeću ITC Zenica

Zlatna ruža ZEPS-a, na svečanoj dodjeli priznanja, održanoj u Zenici, dodijeljena je preduzeću ITC Zenica, javio je dopisnik Agencije ONASA.

Prema ocjeni žirija, ITC Zenica je originalnom i efektnom promocijom motokultivatora i plastenika vlastite proizvodnje obilježio ovogodišnji generalni bh. sajam ZEPS 2004.

Žiri je dodijelio i nagrade za proizvod, kolekciju proizvoda i promociju. Tako je kosa aluminijska žaluzina proizvod firme Delux Grude, Arko Dravograd i Minel Žepče proglašena najboljim proizvodom. Kolekcije 9. septembra iz Gornjeg Milanovca, firme FIS Vitez i Dr. Paša domaće radinosti iz Zenice, izdvojene su kao najuspješnije kolekcije proizvoda.

Mađarska agencija za investicije i trgovinu, Conica Zagre, Salkanović Odžak, Pionir kup Banja Luka i Privredna komora Srbije dobitnici su nagrada za promociju. Na ZEPS-u su dodijeljene i nagrade za kvalitet prehrambenih proizvoda svrstanih u nekoliko kategorija, gdje su, između ostalih, zenička preduzeća ZIM, Niagara, te Restoran Dubrovnik.

Industrija tekstila, kože i obuće

Povećati konkurentnost domaćih firmi

Nedavno upriličeni radni sastanak predstavnika industrije tekstila, kože i obuće i direktora, odnosno vlasnika najvećih proizvodnih kuća u FBiH sa premijerom Vlade i predstavnicima resornih ministarstava o problemu najnižih plaća u prerađivačkoj industriji rezultirao je prijedlogom Ministarstva za rad i socijalnu politiku i iznosi 180 KM

Tom prilikom navedeni su brojni problemi koji prate rad ove industrijske grane kada je riječ o zagarantovanoj plaći koja je ranije iznosila 50, odnosno 55 odsto prosječne plaće na nivou FBiH.

Poznato je da industrija tekstila, kože i obuće zapošljava, uglavnom, niskokvalifikovanu žensku radnu snagu i da trenutno radi isključivo lon-poslove.

S obzirom na to da su svi poslovi normirani, znači da iznos plaće svakog uposlenika koji radi na normu zavisi od njegovog ostvarenog posla. Ukoliko radnik za strojem nije u mogućnosti da postigne propisanu normu, znači da visina njegove plaće može biti manja od zagarantovane, tj. da primi onoliko koliko zaradi.

Šta sa visinom plaće za one koji obavljaju poslove koji nisu normirani, a čiju plaću regulira zakon i iznosi od 280 do 300 KM.

Stoga predstavnici ove radno intenzivne grane smatraju da se mora voditi računa o tome da u ovoj industriji cijena rada zavisi od cijene ugovorenih poslova, te podržavaju pomenuti prijedlog Vlade FBiH i očekuju da će doprinijeti zapošljavanju novih, a smanjenju broja radnika na crno.

Tako će firme biti konkurentnije na inozemnom tržištu i moći kvalitetnije učestvovati u sklapanju poslova sa inopartnerima.

Prema ovom prijedlogu, vrijednost minute će se bazirati na 180, a ne na 300 KM, tako će firme biti u mogućnosti da stvaraju veću akumulaciju, isplaćuju veće plaće, jer će vrijednost boda, odnosno minute biti veća u odnosu na sadašnje stanje.

S. V.

Zakoni i propisi

Zakon o utvrđivanju i načinu izmirenja unutrašnjih obaveza

Zastupnički dom Parlamenta FBiH prihvatio je Prijedlog zakona o utvrđivanju i načinu izmirenja unutrašnjih obaveza Federacije BiH.

Zakon o javnim preduzećima

Zastupnički dom Parlamenta FBiH usvojio je Prijedlog zakona o javnim preduzećima, koji propisuje pojačanu kontrolu poslovanja svih javnih preduzeća.

Okvirni zakon o registraciji poslovnih subjekata

Parlamentarna skupština BiH je usvojila Okvirni zakon o registraciji poslovnih subjekata u BiH koji je objavljen u "Službenom glasniku BiH", broj 42/04, koji stupa na snagu 18. 10. 2004. godine, a primjenjuje se 180 dana od dana njegovog stupanja na snagu.

Pripremila: M. IDRIZOVIĆ

100 godina zemljoradničkog zadrugarstva u BiH

Zadružni savez BiH, 16. oktobra, obilježio je 100 godina zemljoradničkog zadrugarstva u BiH, a centralna svečanost je održana u Orašju. Tim povodom uručena su priznanja pojedincima i kolektivima za dosadašnji rad i doprinos u razvoju zemljoradničkog zadrugarstva u BiH.

Nastavak Projekta

Podrška komorskom sistemu BiH

U sklopu projekta “Podrška komorskom sistemu BiH, osnivanje servisnih centara za unapređenje poduzetništva i internacionalizaciju SME i podršku izradi Poslovnog registra”, koji finansira italijanska Vlada, održan je još jedan sastanak na kojem su učestvovali predstavnici Tršćanske komore, Ambasade Italije i privrednih komora entiteta i BiH

Glavna tema razgovora bili su novi propisi iz oblasti registracije poslovnih subjekata u BiH. Donesen je i stupio na snagu Okvirni zakon o registraciji poslovnih subjekata u BiH (“Službeni glasnik BiH”, broj 42/04) kojim je utvrđeno da se prijava za registraciju subjekta upisa može predati bilo kojem registarskom sudu, nezavisno od sjedišta subjekta upisa, a taj sud, ukoliko je nenadležan, prijavu

po službenoj dužnosti dostavlja nadležnom registarskom sudu. Ovaj zakon donosi dosta novina i kraće rokove za registraciju poslovnih subjekata. Na osnovu ovog zakona entiteti i Brčko Distrikt BiH u obavezi su donijeti svoje propise o registraciji poslovnih subjekata u roku 60 dana od dana stupanja na snagu okvirnog zakona.

Na kraju rasprave o navedenim zakonima zauzet je zajednički stav da se predlažu nacrti zakona o registraciji poslovnih subjekata entiteta upute prijedlozi za dopune koje se odnose na uvođenje mogućnosti elektronske dostave prijave za registraciju, te obavezu elektronskog obavještanja komora o upisu, odnosno brisanju poslovnih subjekata iz Registra.

Razlog za navedeni prijedlog dopuna je postojeći Zakon o privrednim komorama u FBiH (“Službene novine FBiH”, br. 35/98 i 34/03) kojim je u članu 7. stav 4. utvrđeno da su registarski sudovi dužni dostavljati kopiju rješenja o upisu i brisanju iz registra privrednih subjekata, što treba nastaviti kao dobru poslovnu praksu.

Komore po Zakonu zastupaju interese svojih članova u partnerskom odnosu sa nadležnim organima izvršne vlasti i uprave, saraduju sa odgovarajućim komorama i asocijacijama u zemlji i svijetu, posreduju i uspostavljaju poslovne kontakte za svoje članove u BiH i inozemstvu, promoviraju proizvodne i uslužne mogućnosti privrednih subjekata, organizuju nastup privrednih subjekata u inozemstvu na sajmovima, izložbama, te uzajamnim posjetama privrednih delegacija, vrše promociju investiranja u privredi, izdaju odgovarajuća uvjerenja, javne i druge isprave, daju potvrde o bonitetu firmi radi učešća na međunarodnim tenderima za poslove i usluge, kao i druge slične poslove.

Dostavom elektronske obavijesti o registraciji poslovnih subjekata olakšava se rad državnih organa i nadležnih institucija kod davanja informacija iz registra, kao i to da komore, kvalitetno organizirane asocijacije privrede (sto godina rada), ostvare svoju misiju zastupnika interesa privrede.

Odredba o obaveznoj dostavi podataka iz registra privrednih subjekata je zadržana i u Prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o privrednim komorama u FBiH.

Sa navedenim prijedlozima saglasili su se i predstavnici koordinatora Projekta “Podrška komorskom sistemu BiH, osnivanje servisnih centara za unapređenje poduzetništva i internacionalizaciju SME i podršku izradi Poslovnog registra”. Ovom prilikom je konstatovano da će i koordinatori Projekta, predlažu nacrti zakona, uputiti podršku datim prijedlozima za dopunu Zakona.

U toku realizacije Projekta nastavlja se edukacija predstavnika svih privrednih komora u BiH.

M. IDRIZOVIĆ

Nacionalni program “proizvodimo, kupujemo domaće”

Ni ovogodišnja privredna kretanja u FBiH ne daju nadu da će ovaj entitet, a i BiH u cjelini, izaći iz teške privredne situacije i krenuti putevima napretka ka samoodrživoj ekonomiji

Devetomjesečni rast industrijske proizvodnje od dvanaestak odsto nije bio dovoljan da domaćoj ekonomiji osigura potrebnu efikasnost. U odnosu na kraj 2003. godine, broj zaposlenih je porastao samo za 1.712, ali je za 16.263 porastao broj nezaposlenih!

Ni u ekonomskim odnosima s inozemstvom ne postizemo pozitivne rezultate. Istina izvoz je porastao (8,15 odsto), ali samo za 0,62 odsto više od uvoza (7,53 odsto) zbog čega je i vanjskotrgovinski deficit u porastu za 7,24 odsto, odnosno za 208 miliona KM i za devet mjeseci ove godine iznosi 3,08 milijardi KM.

Mada vlade i parlamenti rade na privrednim reformama koje bi trebalo da u zemlji izgrade jedinstveno tržište i uspostave konzistentan ekonomski sistem, stiče se dojam da ne razmatraju tekuća privredna kretanja i ne donose mjere koje bi mogle dati efekte na kratak ili duži rok.

Proizvesti je odavno prestalo biti problem, pa je u reprodukcijom lancu ostala najtežom faza “smrtnog skoka robe u novac”, koja se dešava na tržištu, zbog čega se ovladavanje tržištem smatra jednim od najvažnijih faktora razvoja.

Zbog odsustva mjera podrške razvoju i zaštiti proizvodnje, a i “udomaćene” sklonosti građana i privrednika da kupuju uvozne proizvode, poklonili smo bh. tržište dobro organiziranom uvoznom lobiju.

Da bi domaća privreda imala više uspjeha na domaćem tržištu privredne komore u BiH su usvojile Nacionalni program “Proizvodimo, kupujemo domaće” čijim provođenjem imaju namjeru obavijestiti domaću javnost o značaju kupovine domaćih proizvoda i usluga pri najmanje jednakim uslovima kvaliteta i cijene u odnosu na uvozne. Treba istaći da su uspješno završene pripreme za početak realizacije ovog programa.

U skladu s potpisanim Sporazumom o međusobnoj saradnji na realizaciji Nacionalnog programa “Proizvodimo, kupujemo domaće”, privredne komore su platile, a Agencija Aquarius je, u svrhu realizacije Propagandnog programa prve faze Nacionalnog programa, pripremila: kreativni koncept kampanje; TV spot u trajanju oko 30 sec; TV spotove u trajanju do 10 sec i Radio-spot u trajanju oko 40 sec. Razgovaralo se i s Javnim radiotelevizijskim servisom BiH o emitovanju spotova i o saradnji na proizvodnji i emitovanju emisija po modulima, tj. grupacijama proizvoda, kojih ukupno ima petnaest, a možda ih bude i više. Privredne komore će, iz (skromnih) vlastitih sredstava, koja se sad baziraju na dobrovoljnoj članarini privrednih subjekata u komorski sistem, finansirati dva do tri modula, zatim zatražiti namjensku pomoć od privrednih subjekata i drugih zainteresovanih, a i odgovornih za promociju domaće privrede i za stanje u privredi BiH. Sve je spremno za početak realizacije Propagandnog programa Nacionalnog programa “Proizvodimo, kupujemo domaće”, čiji start je moguć još tokom oktobra ili početkom novembra, što će zavisi od mogućnosti da se kvalitetno pripreme i snime prva dva modula: “Mlijeko i mliječne prerađevine” i “Meso, ribe i prerađevine”.

Mr Hasan JAKUPOVIĆ

Smotra priplodnih goveda

Za najbolja grla novčane nagrade vlasnicima

Prva smotra priplodnih goveda u Sarajevskom kantonu održana je, 21. septembra, u Sarajevu - stočna pijaca Bojnik

Na ovu manifestaciju ukupno je predvedeno 29 krava različitih pasmina i 12 gravidnih junica ili ukupno 41 grlo. U navedeni broj uključena je i kolekcija od pet krava holstein pasmine vlasništvo PD "Butmir" Ilidža, dok su sva druga predvedena grla u vlasništvu zemljoradnika Sarajevskog kantona.

Ministarstvo privrede Sarajevskog kantona formiralo je stručnu komisiju koja je imala zadatak da izvrši ocjenjivanje i klasiranje predvedenih priplodnih goveda.

Po vlasnicima, kategorijama i pasminama nagrađena su sljedeća grla: prvu nagradu u konkurenciji **krave holstein pasmine** dobio je vlasnik Šaćir Fočo, iz Općine Stari Grad iz Sarajeva, drugu Meho Muharemović, iz Općine Centar, a treću Imšir Rahić, iz Općine Novi Grad.

Među vlasnicima krava **simentalske pasmine** prvu nagradu dobio je vlasnik Šućro Skopak, iz Općine Novo Sarajevo, drugu Adil Memić, sa Ilidže, a treću Ibro Česko, iz Općine Novi Grad.

U konkurenciji krava križanki prvu nagradu je dobio Mustafa Comaga, iz Vogošće, drugu Kemal Parla iz Starog Grada, a treću Remzija Drakovac, iz Novog Grada.

Za **junice holstein pasmine** nagrade su dobili: prvu Božica Vujičić sa Ilidže, a drugu Azem Matoruga iz Ilijaša.

Za **junice simentalske pasmine** nagrade su dobili: prvu Nail Čebirić, sa Ilidže, drugu Hasan Šehić, iz Ilijaša, a treću Juso Durkut, sa Ilidže.

Za **junice križanke** prvu nagradu dobio je Fazlija Sirajić, iz Ilijaša, drugu Salih Mrgan, iz Hadžića, a treću Hasan Ramić, iz Ilijaša.

Stručna komisija duguje zahvalnost Ministarstvu privrede sarajevskog kantona i drugim učesnicima u organizaciji ove privredne manifestacije, stručnoj ekipi koja je izvršila predsmotru grla, kao i zemljoradnicima koji su se u potpunosti odazvali da dovedu svoja grla na ovu smotru.

Ova smotra predstavlja generator u obnovi i razvoju govedarstva. Komisija je uvjerenja da je neophodno zaštititi domaću proizvodnju od prekomjernog uvoza živih goveda i proizvoda animalnog porijekla, s ciljem brže obnove i razvoja vlastitog govedarstva.

Očekujemo da će uskoro početi otkup tržnih viškova mlijeka, a time će porasti ekonomski interes proizvođača da proizvode mlijeko na svom posjedu i žive od svog rada. Uz isporuku tržnih viškova mlijeka, ako sve bude dobro organizovano, zemljoradnik bi ostvario prihod od isporuke pedigiranih gravidnih junica plemenitih pasmina i utovljenih junadi za tržište, čime bi se uposlilo više ruralnog stanovništva.

U cilju realizacije navedenog neophodno je više angažovati Poljoprivredni institut Sarajevo - Ilidža i stručne poljoprivredne službe ovog kantona, s ciljem povećanja domaće proizvodnje i smanjenja uvoza animalnih proizvoda.

Komisija je uvjerenja da bi bilo korisno da se na prostoru stočne pijace izgradi aukcijska dvorana sa pratećim objektima, a služila bi za potrebe održavanja izložbi i sajmova prodaje priplodnih životinja.

Za učešće na smotri i za nagrađena grla novčana sredstva vlasnicima bit će isplaćena preko trezora. Vlasnici nagrađenih grla dobili su i diplome za svoje predvedene krave i priplodne junice.

B. SUČIĆ

Istraživanje

Analiza rezultata o ženskom poduzetništvu u BiH

Bosanskohercegovačka ženska ekonomska mreža (BHŽEM), Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID) i STAR Network of World Learning organizirali su, 17. septembra, u Sarajevu konferenciju pod nazivom “Za više žena u poduzetništvu”, na kojoj su prezentirani rezultati istraživanja STAR/BHŽEM-a o ženskom poduzetništvu u BiH. Prezentaciji su prisustvovali predstavnici medija, te međunarodnih i domaćih vladinih i nevladinih organizacija

Iz Mreže BHŽEM, koja od 2001. godine provodi projekat podrške i razvoja ženskog poduzetništva u BiH, insistiralo se da se među bh. poduzetnicama obavi anketa kako bi se problemi u poslovnom okruženju identificirali, zatim i predstavili institucijama vlasti, finansijskim institucijama, medijima, nevladinim organizacijama i donatorima.

Kao rezultat odgovora na postavljena pitanja i općih utisaka anketara, izvedeni su sljedeći zaključci.

* Žene kao poduzetnice, uglavnom, se pojavljuju u djelatnostima kao što su prerađivačka industrija (proizvodnja prehrambenih proizvoda i pića, tekstilnih tkanina, odjevnih predmeta, prerada drveta i proizvoda od drveta i pluta, proizvodnja namještaja), trgovina na veliko i malo, ugostiteljstvo, aktivnosti s nekretninama, iznajmljivanje i poslovne aktivnosti (knjigovodstvene usluge, frizerske, usluge vezane za računarsku tehniku).

* Većina poduzetnica upravlja “mikro” preduzećima, odnosno preduzećima koja zapošljavaju do 10 radnika (82,9 odsto na nivou BiH).

* Većina žena poduzetnica pripada starosnoj skupini između 40 i 44 godine starosti. Činjenica koja zabrinjava jeste da je malo žena u poduzetništvu koje su mlađe od 30 godina.

* Najveća zastupljenost poduzetnica sa srednjom stručnom spremom ukazuje na to da stanje privrede BiH i situacija na zavodima za zapošljavanje, gdje se osobe sa SSS najčešće pojavljuju kao dugoročno nezaposlene, motivira ove osobe da se usmjeravaju ka samostalnom poduzetništvu kao načinu zapošljavanja i ostvarivanja prihoda za život.

* 77,8 odsto poduzetnica je u sopstvenom biznisu od 10 godina (38,5 odsto od nula do pet godina; 39,3 odsto od pet do 10 godina), što ukazuje na relativno mlada preduzeća, koja su, uglavnom, nastala u poslijeratnom periodu kao izraz potrebe da se poslovanje organizira samostalno, a često uz donacije međunarodnih organizacija i podršku domaćih nevladinih organizacija.

* Najveći dio proizvoda, odnosno usluga anketirane poduzetnice plasiraju na lokalnom tržištu (57,6

odsto), a svega 9,3 odsto na stranom tržištu (na nivou BiH).

* Nijedna poduzetnica nije imala bilo kakvu podršku institucija vlasti u pronalasku stranog tržišta.

* 53,8 odsto ispitanih poduzetnica na nivou BiH smatra da postoje prepreke za žene poduzetnice prilikom dobijanja kredita. Jedan od mogućih uzroka postojanja prepreka za dobijanje kredita je visoko učešće niskokapitalnih djelatnosti poduzetnica (trgovina na veliko i malo, popravci, krojačke usluge, frizerske usluge, neregistrirane djelatnosti), koje su za komercijalne banke visokorizične, s obzirom na to da najčešće ne posjeduju adekvatnu zaštitu od rizika.

* Kao glavnu prepreku za dobijanje kredita poduzetnice vide visoke kamatne stope. Značajan dio poduzetnica smatra da je veliki problem za dobijanje kredita činjenica da se još uvijek na našim prostorima žene rijetko pojavljuju kao pravni vlasnici imovine koju bi eventualno mogle staviti pod hipoteku. Dva glavna problema za dobijanje kredita su u velikoj mjeri rezultat ličnog odnosa žene u BiH prema imovini stečenoj u zajednici sa bračnim partnerom, odnosno njihova nezainteresiranost da se to pravno utvrdi, te lokalnog mentaliteta.

* Svega 47 poduzetnica, odnosno 18,3 odsto je imalo priliku da zagovara žensko poduzetništvo. Da li te organizacije nisu imale potrebu da angažiraju poduzetnice u promoviranju gender problematike ili su se njihove aktivnosti u velikoj mjeri svele samo na verbalne aktivnosti, što je bila primjedba određenog broja poduzetnica.

* Na nivou BiH 89 odsto poduzetnica je više puta zagovaralo žensko poduzetništvo, što podržava potrebu da se žene animiraju da počnu s tim aktivnostima, a kasnije se i same uključuju.

* 55,6 odsto poduzetnica od ukupnog broja anketiranih na nivou BiH, a slično je i na nivou entiteta, smatra da je potrebna posebna zakonska regulativa za žensko poduzetništvo. Zanimljivo je da visok procenat poduzetnica ne zna da li je to potrebno ili ne. Ova dilema je razlog više da se ispituju iskustva drugih zemalja, jer je konsultant mišljenja da ne bi bilo dobro po tom osnovu praviti razliku između ženskog i muškog poduzetništva.

* Na nivou BiH najveći procenat poduzetnica (42 odsto) smatra da bi olakšice za zapošljavanje ženske radne snage podstakle i pomogle žensko poduzetništvo.

* Na nivou BiH 67,7 odsto anketiranih poduzetnica je nezadovoljno uvjetima za otvaranje preduzeća. Rezultati ovog pitanja dokazuju već mnogo puta konstatirani problem komplikovane procedure registracije preduzeća u BiH.

* Najveći broj poduzetnica na nivou BiH smatra da bi proceduru registracije firme ili pokretanja poljoprivredne proizvodnje pojednostavilo uvođenje jedne službe u općini koja bi sve radila i da sve službe budu na jednom mjestu.

* 54,5 odsto poduzetnica na nivou BiH je odgovorilo da su njihova saznanja o ekonomskom razvoju općine nedovoljna.

* Posmatrano na nivou BiH, 36,2 odsto poduzetnica ima malo informacija o olakšicama vezano za pokretanje vlastitog biznisa, ali i za proširivanje već postojećeg, 29,6 odsto nema uopće takvih informacija, a svega 16,7 odsto poduzetnica raspolaže s dovoljno informacija.

* 66,5 odsto poduzetnica je izrazilo spremnost da aktivnim učešćem u Mreži doprinese kreiranju boljih uslova za život i smanjenju siromaštva na nivou BiH.

* Kao najčešći modalitet angažiranja poduzetnice su navele rad na izmjenama zakona i propisa u granicama njihovih mogućnosti, te aktivno učešće na principima voluntarizma.

* S aspekta usluga koje bi BHŽEM mogao ponuditi poduzetnicama za plaćenu članarinu, između šest ponuđenih modaliteta odgovora, na nivou BiH, najveći broj poduzetnica (32,5 odsto) se opredijelio za zagovaranje i lobiranje, 22,8 odsto se opredijelilo za pomoć pri organizaciji promocija, susreta, okruglih stolova i sajmova.

* Na nivou BiH najveći broj poduzetnica (41,6 odsto) se izjasnio za članarinu po procentu korištenih usluga, zatim za simboličnu članarinu (36,6 odsto), te fiksnu članarinu (10,1 odsto).

* 77,4 odsto poduzetnica nije spremno platiti reklamu na web stranici Mreže, što je posljedica lokalnog karaktera tržišta njihovih proizvoda i korisnika kojima je namijenjena, a koja još uvijek nema pristup Internetu ili ne posjeduje računar.

* Veliku potrebu za uslugama Mreže, posebno usluge lobiranja za dobijanje olakšica prilikom dobijanja kredita, susrete sa ženama iz iste ili slične djelatnosti radi razmjene iskustava, stručna usavršavanja u zemlji i inostranstvu, osnivanje fondova za podsticanje bavljenja biznisom, izrazile su poduzetnice koje imaju od pet do 10 zaposlenih, odnosno još uvijek nedovoljno razvijen posao.

* Određene poduzetnice koje imaju razvijen posao i veliki broj zaposlenih su smatrale da problemima sa kojima se one susreću prevazilaze problematiku pitanja ankete, pa neke iz tog razloga nisu bile voljne da odgovore.

Anketa sa ženama poduzetnicama koje se pojavljuju u ulozi direktorica, vlasnica, odnosno suvlasnica preduzeća, obavljena je u julu 2004. godine, a provedena je na osnovu anketnih upitnika. Anketni upitnik, po svojoj strukturi, bio je namijenjen, prije svega, ženama poduzetnicama koje upravljaju preduzećima sa najmanje pet zaposlenih.

Slično istraživanje do sada nije provodeno u BiH, a dobijeni rezultati trebali bi biti podstrek za sve daljnje pokušaje kreiranja boljeg poslovnog okruženja za žene poduzetnice.

Lejla SADIKOVIĆ

Seminar

Međuregionalna trgovina u jugoistočnoj Evropi

U Beogradu je, od 5. do 8. oktobra, održan Drugi seminar u okviru PARTNERS projekta Eurokomore, pod nazivom "Međuregionalna trgovina i saradnja u jugoistočnoj Evropi", namijenjen zaposlenima u privrednim komorama pet zemalja zapadnog Balkana: Albanije, BiH, Makedonije, Hrvatske i Srbije i Crne Gore

Tokom seminara predstavnici Radne grupe za trgovinu Pakta stabilnosti za jugoistočnu Evropu podsjetili su na istoriju pregovora o sporazumima o slobodnoj trgovini, od januara 2001. godine, naglašavajući da je glavni cilj za 2005., odnosno 2006. godinu usvajanje panevropskih preferencijalnih pravila o porijeklu. Prema njihovim riječima, očekuje se da će do kraja ove godine oko 99 odsto industrijskih proizvoda biti "pokriveno" mrežom sporazuma, čime će, praktično, već biti stvoreno tržište slobodne trgovine za tu robu.

Predstavnici Gospodarske zbornice Slovenije i italijanske Unioncamere dali su neke primjere jačanja lokalnog razvoja kroz regionalnu i prekograničnu saradnju.

U okviru seminara održana je promocija "Studije konkrentnosti preduzeća zapadnog Balkana", koja je pripremljena u okviru projekta PARTNERS. Promociji je prisustvovao i generalni sekretar Eurokomore Arnaldo Abruzini. Rezultati Studije objavljeni su u Briselu u vidu publikacije, a njena promocija u BiH održaće se do kraja ove godine.

U Beogradu je, 8. oktobra, održana i Treća regionalna konferencija o slobodnoj trgovini u jugoistočnoj Evropi - Biznis forum III, kojom je obilježen završetak pregovora, potpisivanja i ratifikovanja 28 sporazuma o slobodnoj trgovini, predviđenih Memorandumom o razumijevanju o liberalizaciji i olakšavanju trgovine u JIE, potpisanim u Briselu, 27. juna 2001. godine. Na konferenciji je ukazano na probleme koji postoje u primjeni sporazuma, ali i izraženo uvjerenje da će barijere biti uklonjene i da će se povećati robna razmjena i razvoj novih oblika saradnje. Politička i ekonomska integracija u Evropu visoko je na listi prioriteta zemalja zapadnog Balkana, a ona podrazumijeva jačanje međusobne saradnje i na političkom i na ekonomskom planu. Povećanje izvoznog potencijala cijelog regiona, svakako, ostaje jedan od prioritarnih ciljeva. L. S.

Zavod za statistiku FBiH

Povećana industrijska proizvodnja

Pokrivenost uvoza izvozom tokom devet mjeseci 31,8 odsto

(FENA) Industrijska proizvodnja u FBiH u septembru u odnosu na prosječnu mjesečnu proizvodnju iz prošle godine veća je za 20,1 odsto, u odnosu na proizvodnju iz istog mjeseca prošle godine veća je za 17,6 odsto, dok je u odnosu na august ove godine veća za 0,5 odsto.

Posmatrano po područjima industrijskih djelatnosti, u septembru u odnosu na prosječnu mjesečnu proizvodnju iz prošle godine, industrijska proizvodnja u području prerađivačke industrije veća je za 33,4 odsto, u području rudarstva veća je za 12,7 odsto, a u području snabdijevanja električnom energijom, plinom i vodom manja je za 3,9 odsto.

Prema podacima Zavoda, tokom devet mjeseci ostvaren je izvoz od 1.434.319.000 KM, što je za 11,7 odsto više u odnosu na isti period prethodne godine, dok je uvoz iznosio 4.517.360.000 KM, što je za 8,1 odsto više u odnosu na isti period prethodne godine. Pokrivenost uvoza izvozom tokom devet mjeseci iznosi 31,8 odsto.

U tom periodu najveće učešće u izvozu ostvareno je u području prerađivačke industrije sa vrijednošću od 1.303.825.000 KM, što iznosi 90,9 odsto od ukupnog izvoza. U okviru ovog područja najveće učešće ostvareno je u odjeljku proizvodnje metala sa vrijednošću od 369.801.000 KM, što je 25,8 odsto od ukupnog izvoza.

Istovremeno, u uvozu najveće učešće ostvareno je u području prerađivačke industrije sa vrijednošću od 4.181.904.000 KM, što iznosi 92,6 odsto od ukupnog uvoza, a u okviru ovog područja najveće učešće ostvareno je u odjeljku proizvodnje hrane i pića sa vrijednošću od 623.560.000 KM, što iznosi 13,8 odsto od ukupnog uvoza.

Posmatrano po zemljama namjene, odnosno porijekla, najviše se izvozilo u Hrvatsku, u vrijednosti 372.929.000 KM, što je 26 odsto od ukupnog izvoza, a najviše se i uvozilo iz Hrvatske, i to 980.278.000 KM, što je 21,7 odsto od ukupnog uvoza.

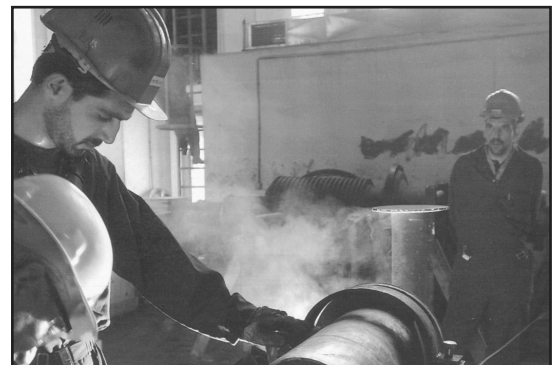
Zavod za zapošljavanje FBiH

Za jedno radno mjesto 253 nezaposlena

Najnoviji podaci, koje je objavio Zavod za zapošljavanje FBiH, govore da su na području FBiH evidentirane 321.093 osobe koje traže posao, a prosječna stopa nezaposlenosti je 45,2 posto

Mjesečno poslovni subjekti u BiH iskazuju potrebu za oko 1.300 radnika, što znači da na jednu prijavu za posao dolaze 253 nezaposlene osobe s berze rada. Ukupan broj zaposlenih, po kadrovskoj evidenciji na području FBiH, dostigao je skromnu brojku od 389.006, što znači da je razina zaposlenosti 61,6 posto razine iz 1991. godine, kad je na području koje sada pripada FBiH bilo zaposleno 631.020 radnika.

Da nije realno očekivati značajniji porast broja zaposlenih, svjedoče i upozorenja Zavoda za zapošljavanje, koji je objavio da kredite dobivene na osnovu obećanja da će zaposliti određeni broj radnika ne vraća više od hiljadu poslodavaca. Oni ukupno duguju više od tri miliona KM. Riječ je o kreditima dodijeljenim od 2001. do 2004. godine. Zabrinjava podatak da čak 160 poslodavaca duže od devet mjeseci uopće ne otplaćuje kreditna dugovanja. U takvoj situaciji nije za očekivati da ta,

uglavnom, mala i srednja preduzeća zaposle nove radnike. Zapravo, u velikom broju slučajeva upitan je i nastavak rada s dosadašnjim kapacitetima tih firmi. Nadu u porast broja zaposlenih bude veliki gospodarski subjekti koji su uspješno privatizirani u protekle dvije godine.

Na otvaranje novih radnih mjesta, govori službena statistika, čeka 108.662 nekvalificiranih, 119.389 kvalificiranih, 69.634 sa srednjom stručnom spremom, 10.551 polukvalificiranih, 9.055 s visokom i višom stručnom spremom i 3.802 ostalih. Mnogi od njih do sada nisu imali priliku raditi, a zabrinjava podatak što je značajan broj prijavljenih na burzu rada odavno prešao 30 godina života.

Poticajne mjere za zapošljavanje

Osigurano 3,6 miliona KM

Program poticajnih mjera je tržišno orijentisan i cilj mu je zapošljavanje oko 460 obitelji, koje će u oblasti poljoprivrede ostvariti samoodrživa radna mjesta.

Potpisan je Ugovor o zajedničkom finansiranju "Programa poticajnih mjera za zapošljavanje u poljoprivredi" između Federalnog ministarstva raseljenih osoba i izbjeglica, Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva FBiH i Zavoda za zapošljavanje FBiH.

Prema potpisanom ugovoru, ova ministarstva će zajednički obezbijediti planirana sredstva od 3,6 miliona KM. Sredstva iz ovog projekta će odabranim korisnicima, povratnicima i domicilnom stanovni-

štvu u cijeloj BiH, pružiti mogućnost ostvarivanja dohotka kroz poljoprivrednu djelatnost.

Program poticajnih mjera je tržišno orijentisan i cilj mu je zapošljavanje oko 460 obitelji, koje će u oblasti poljoprivrede ostvariti samoodrživa radna mjesta.

Prema riječima ministra Marinka Božića, 70 odsto sredstava za implementaciju "Programa poticajnih mjera" obezbijediće Zavod za zapošljavanje FBiH, 20 odsto Ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica FBiH i deset odsto Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva FBiH.

Božić je kazao da će se sredstva dodjeljivati na osnovu tendera, 30 odsto kao grant i 70 odsto u vidu kredita, sa grejs periodom od dvije godine.

Kriteriji za tender za dodjelu ovih sredstava obuhvataju, između ostalog, zemljišni fond i radnu snagu.

Sarajevski Klas

Za devet mjeseci povećan izvoz za 165 odsto

Realizujući projekat uzgoja jagodičastog voća, preduzeće Klas do sada ima ugovore sa 600 domaćinstava, a do kraja godine planira potpisati ugovore sa još 250, što bi ovo preduzeće dovelo u poziciju da dostigne više od jedan odsto svjetske proizvodnje u ovoj oblasti, izjavio je u Sarajevu Husein Ahmović, direktor Klasa.

U planu je i realizacija novog projekta kreditiranja poljoprivrednih domaćinstava za kooperativne odnose uzgoja i prerade voća i povrća.

Direktor Ahmović je izjavio da je za devet mjeseci ove godine kooperantima u agraru isplaćeno preko milion KM.

"Naš cilj u ovom projektu je da kooperanti uzgajaju one vrste voća i povrća koje imaju mogućnost izvoza i konkurentu cijenu". Prema njegovim riječima, izvoz za devet mjeseci je porastao za 165 odsto u odnosu na isti prošlogodišnji period.

Govoreći o poslovanju Klasa, Ahmović je kazao da drugi važan projekat, koji se realizuje, obuhvata širenja tržišta, odnosno otvaranje maloprodajnih objekata na prostoru BiH. Istakao je da je proces otvaranja novih objekata opterećen brojnim administrativnim preprekama, te da je potrebno ujednačiti propise i sa Republikom Srpskom.

Češka i Mađarska

Privukle najviše inozemnih ulaganja

Češka i Mađarska privukle su u proteklom desetljeću (od 1993. do 2003.) među tranzicijskim zemljama Srednje i istočne Evrope najviše direktnih stranih ulaganja po stanovniku.

Kako piše zagrebački Vjesnik, za njima dosta zaostaje Hrvatska (2.062 dolara po stanovniku), koja se, ipak, nalazi ispred Slovenije (2.024 dolara) i Slovačke (1.942 dolara), koja je u posljednje vrijeme zbog jednostavnijeg poreznog sistema postala omiljeno odredište stranim ulagačima, te Poljske (1.416 dolara).

I dok je Hrvatska privukla gotovo upola manje (54 odsto) inozemnih ulaganja po stanovniku od vodeće Češke (3.809 dolara), otprilike tri puta manje investicija od Hrvatske privukli su Bugari (727 dolara), a četiri do pet puta manje Rumunija (458 dolara po stanovniku), Makedonija (451 dolar) i BiH (402 dolara). Srbija i Crna Gora (268 dolara) privukla je ukupno sedam puta manje stranih ulaganja po stanovniku od Hrvatske.

Natron Maglaj Ostvarena rekordna proizvodnja

U proteklom mjesecu maglajski Natron je ostvario rekordnu proizvodnju od 6.757 tona papira i papirnih proizvoda.

U istom periodu ostvarena je i rekordna prodaja koja je iznosila 3.156.829 KM. Kompletna proizvodnja urađena je za poznate kupce kako na domaćem tako i na inotrižistu, a više od 80 odsto septembarske proizvodnje Natron je plasirao na tržišta Srbije i Crne Gore, Hrvatske, Italije i Mađarske.

Svjetska banka

Investicije ključ gospodarskog rasta

Poboljšanje investicijske klime u zemljama u razvoju ključno je za gospodarski rast i smanjenje siromaštva u zemljama u razvoju, objavila je Svjetska banka

U svom godišnjem Izvješću o razvitku u svijetu Svjetska banka je istraživala 30.000 tvrtki u 53 zemlje u razvoju i zaključila da njihove vlade trebaju poboljšati investicijsku klimu kako bi osigurale rast zapošljavanja i produktivnosti.

“Dobra investicijska klima je od središnje važnosti za gospodarski rast i smanjenje siromaštva”, rekao je Francois Bourguignon, potpredsjednik i glavni ekonomist Banke, predstavljajući Izvješće. Najveća prepreka u zemljama u razvoju za privlačenje investitora jeste rizik ulaganja povezan uz politiku od makroekonomske nestabilnosti, proizvoljnih propisa do slabe zaštite vlasničkih prava, stoji u Izvješću.

“Investicije pate kada tvrtke nemaju sigurnosti oko sadržaja i pravične provedbe politike u oblastima poput poreza. Nesigurnosti poslovanja pridonosi i nedostatak povjerenja u sudove da zaštite vlasnička prava i provode zakone protiv korupcije”, rekao je Bourguignon na konferenciji za novinare.

Izvješće Svjetske banke navodi kako veća predvidljivost politike može povećati vjerojatnost za privlačenje investicija u pojedinim zemljama za 30 odsto.

Svjetska banka ocjenjuje kako je osiguranje vlasničkih prava ključno za dobru investicijsku klimu. Navodi se Kina koja je poboljšavanjem vlasničkih prava započela proces koji je izvukao 400 milijuna ljudi iz siromaštva.

Dat je i primjer Poljske, Rumunjske, Rusije, Slovačke i Ukrajine u kojima su tvrtke koje su vjerovala da su im osigurana vlasnička prava reinvestirale između 14 i 40 odsto više dobiti nego one koje nisu.

Indija i Uganda se navode kao one koje su olakšale teret propisa, a Senegal, Turska i Vijetnam kao zemlje koje su uspostavile agencije za razmatranje ograničenja.

Svjetska banka je rekla kako i razvijene zemlje mogu pomoći siromašnima da poboljšaju investicijsku klimu uklanjanjem trgovačkih barijera, te pružanjem tehničke i druge pomoći njihovim vladama za poboljšanje njihove politike.

Amerikanci

Zainteresovani za tržište kapitala

Jonathan Auerbach, vlasnik i izvršni direktor jedne od najvećih američkih brokerskih kuća Auerbach Grayson iz New Yorka boravio je u Sarajevu i upoznao sa eventualnom mogućnošću ulaska velikih američkih institucionalnih investitora na bh. tržište kapitala.

Jonathan Auerbach je tom prilikom razgovarao sa Ahmedom Hodžićem, direktorom brokerske kuće FIMA Sarajevo, partnerom Auerbach Graysona.

“Po povratku u Sjedinjene Države našim ću klijentima prezentirati ponudu na tržištu kapitala u BiH. Bh. tržište je u razvoju i interesantno je američkim investitorima. Pri tome mislim posebno na PIF-ove, te na Klas, Bosnalijek i telekom kompanije”, rekao je Auerbach za portal BH biznis. Dodao je da će to biti prvi ulazak jedne velike američke brokerske kuće i institucionalnih investitora u BiH.

Klijenti Auerbach Graysona većinom su investicijske banke i institucionalni fondovi iz Sjedinjenih Američkih Država. Auerbach s ponosom naglašava kako njegova kuća servisira 85 odsto velikih američkih fondova. Dodajući da je riječ o ogromnim fondovima, napominje da je uslov da bi neko uopće postao klijent Auerbach Graysona minimalni limit 100 miliona dolara.

“Poslujemo širom svijeta i imamo partnerske brokerske kuće u 91 zemlji. Veoma smo aktivni u regiji jugoistočne Evrope, a samo smo u Hrvatskoj, na primjer, prošle godine ostvarili promet veći od 150 miliona kuna. Našim klijentima će bh. tržište biti interesantno, jer je ono u razvoju, cijene vrijednosnih papira su prihvatljive, pa se stoga može ostvarivati i zadovoljavajući profit”.

Sarajevska berza

Najveći promet ostvario Raiffeisen Brokers

Prema podacima Sarajevske berze, najveći promet u posredovanju u trgovini vrijednosnim papirima u 2004. godini, zaključno sa 5. oktobrom, ostvarila je brokerska kuća Raiffeisen Brokers iz Sarajeva sa ukupnim ostvarenim prometom od 28,9 miliona KM. Slijedi brokerska kuća VGT Broker sa 27 miliona KM, te AW Broker sa 24,7 miliona KM i Eurohaus sa prometom od 22,8 miliona KM. Na petom mjestu rang-liste brokerskih kuća u FBiH se nalazi eBrokers sa 18,3 miliona KM, slijede Hypo Alpe-Adria vrijednosnice sa 13,3 miliona KM i Palisaen sa 13,1 milion KM.

Analgetici? Da, ali i sa njima oprez!

Po definiciji, analgetici su sredstva koja otklanjaju i smanjuju bol uz očuvanje svijesti

U kolikom stepenu pojedinac osjeća bol i kako na njega reaguje zavisi od više faktora, psihofizičkog stanja organizma, okruženja u kom pojedinac živi, kao i prethodnih iskustava vezanih za povredu ili bolesti. Ukoliko bol traje duže od vremena potrebnog da zaraste rana ili da prođe bolest, tada govorimo o hroničnom bolu. Hronična bol nije više samo signal o određenom oboljenju već stanje za sebe koje se treba liječiti. Uz otklanjanje neposrednog uzroka boli, u liječenje se uključuju i analgetici.

Analgetici su po hemijskom sastavu, načinu i jačini djelovanja različite supstance. Nekada se koriste sami, a često se kombinuju sa drugim vrstama lijekova kako bi se pojačao terapijski učinak. Tako se npr. neuralgije ne mogu liječiti samo analgeticima, već se uključuju i drugi lijekovi kao npr: spazmolitici, miorelaksansi, kortikosteroidi, sedativi i drugi. Analgetici umjereno jakog djelovanja, koji se najčešće koriste za liječenje glavobolje, reumatskih i mišićnih bolova, bolova u zglobovima, imaju pored analgetskog i antiupalno djelovanje. Mehanizam njihovog djelovanja je spriječavanje

stvaranja bolnog podražaja inhibicijom sinteze prostaglandina. Prostaglandini pored toga što su medijatori boli imaju i druge uloge kao npr. u zaštiti sluznice želuca, te na tome počivaju negativne nuspojave neselektivnih analgetika.

Jedan od najstarijih i najpoznatijih sintetskih analgetika je acetilsalicilna kiselina - Aspirin® (može se naći pod različitim komercijalnim imenima, kao i u dozi od 100 ili 500 mg.

To je slabo toksična supstanca, koja, pored analgetskog, ima i antiinflamatorno i antipiretsko djelovanje. Takođe, i povećava viskozitet krvi, te spriječava agregaciju trombocita, pa se koristi i kod bolesti cirkulacije. Još je Hipokrat pisao o "gorkoj supstanci", dobijenoj iz vrbe, koja suzbija bol. Radi se o salicinu, koji u organizmu prelazi u salicilnu kiselinu koja ima analgetski učinak. Problem sa salicilnom kiselinom je da jako podražuje želudac i često izaziva krvarenja. Njemački hemičar Felix Hoffmann, radeći za kompaniju Friedrich Bayer & Co., želio je sintetizirati supstancu koja bi imala manje izražene negativne efekte. Tako je nastala acetil-salicilna kiselina (ASA). Na žalost, njemu nije pripala i sva slava. Tek dvije godine kasnije (1899.) jedan od najznačajnijih Bayerovih hemičara je izvršio demonstraciju i dao mu novo ime: Aspirin - koje se još koristi.

Kao i svi drugi lijekovi, i ovaj ima negativnih strana. Ne smije se davati djeci za obaranje temperature, jer kod djece koja imaju određene virusne bolesti može izazvati smrtonosni Reyeov sindrom. U visokim dozama može dovesti do krvarenja.

Ostali važni analgo-antipiretici su tzv. nesteroidni antireumatici (ibuprofen, naproxen), paracetamol, diklofenak, piorksikam i drugi. Imaju isto analgetsko djelovanje, ali nemaju uticaj na trombocite kakav ima ASA. Međutim, nekontrolirana konzumacija analgetika nije preporučljiva. Uvijek postoji mogućnost neželjenih nuspojava, hemijskih i drugih interakcija analgetika, koje mogu više naštetiti nego pomoći. Novi lijekovi se stalno pojavljuju i puštaju u promet puno prije nego što se mogu uočiti sva njihova neželjena dejstva.

Sa svjetskog tržišta hitno je povučen lijek Vioxx® (rofecoxib), usljed nedavno otkrivene činjenice da kod prolongirane upotrebe povećava znatno rizik od srčanog udara. Upravo je ovaj analgetik "selektivni COX inhibitor" i bio namijenjen za osobe koje moraju duži period uzimati terapiju. Oni pacijenti koji koriste ovaj lijek trebaju odmah prestati upotrebu i obratiti se ljekaru za izbor novog analgetika.

APOTEKA MY MEDICO
Mr ph. Maja KNEŽEVIĆ - ČERANIĆ

GLASNIK

Privredna/Gospodarska komora
Federacije Bosne i Hercegovine

List izlazi mjesečno
Godina V
Broj 25
Oktobar/listopad 2004.

GLASNIK uređuje
Redakcijski kolegij:
Željana Bevanda, glavni urednik,
Mira Idrizović, odgovorni urednik,
članovi:

Šemsa Alimanović, Dubravka Bandić, Ljubo Dadić, Fahrudin Đikić,
Juso Škaljić i Meliha Velić, sekretar Redakcije.

DTP: "Privredna štampa"

Adresa:

Privredna/Gospodarska komora FBiH
- za Glasnik -
71000 Sarajevo

Branislava Đurđeva 10/IV
Kontakt osoba: Meliha Velić
Telefon: 033/267-690
E-mail: m.velic@kfbih.com

Telefoni:

033/663-370 (centrala)
033/217-782
Faks: 033/217-783
www.kfbih.com

Izdavač:

"Privredna štampa" d.d. Sarajevo

POSLOVNE

Štampa:

ARKA PRESS, Sarajevo
Aleja Bosne Srebrne 12a
Za štampariju
Sead Demirović

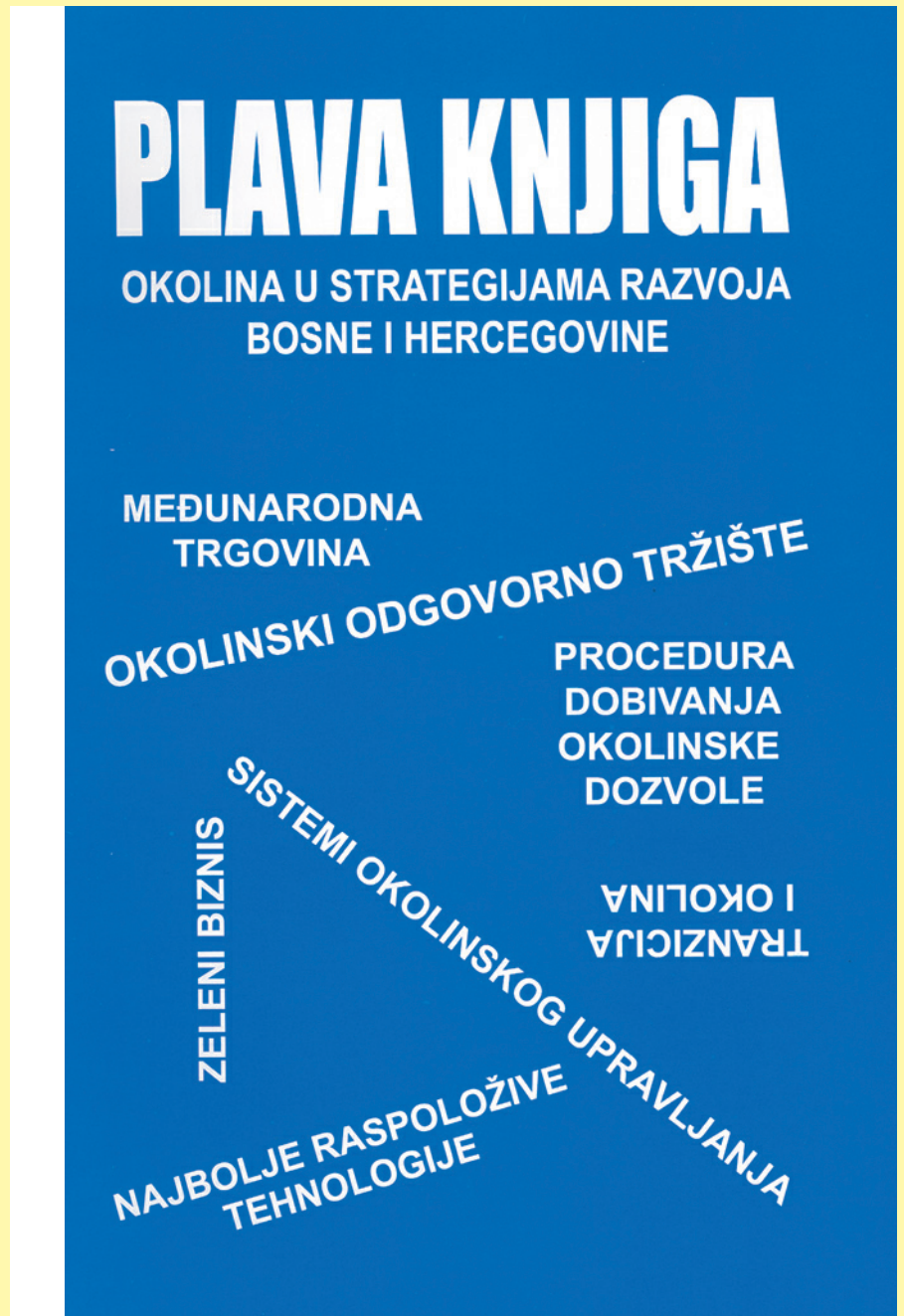
Besplatan primjerak

„Okolina u strategijama razvoja - Vodič za menadžere“

Plava knjiga “Okolina u strategijama razvoja - Vodič za menadžere” namijenjena je privrednicima i naučnim radnicima koji se bave razvojem i omogućuje da se uključi okolinska komponenta u sve aspekte razvoja. Knjiga obrađuje: problematiku održivog razvoja, približavanje EU, međunarodne standarde i domaće okolinsko zakonodavstvo, međunarodne fondove za okolinsku tranziciju biznisa, kao i način apliciranja za sredstva.

Suizdavači: P/GKFBiH i CETEOR Sarajevo.

Knjiga se može dobiti u Privrednoj/Gospodarskoj komori FBiH, po cijeni od 20 KM, kod Adile Karačić.

ISSN 1840-0310

